

„ZÁVADOVÝ“ HUDEBNÍK A SPISOVATEL Z KARLÍNA **Vlastimil Třešňák (*1950)**

V roce 1982 se Vlastimil Třešňák nedobrovolně vystěhoval z komunistické ČSSR do Švédska. Opustit domov a odejít do exilu však nechtěl. Později vzpomínal: „*Vyhnaný mě až tvrdé výslechy. Ztráta času, únava, strach, beznaděj. [...] Zatkli mě a zmlátili, jelikož chtěli a mohli. Měli to v popisu práce. Byl u toho [estébák] soudruh Kafka s ještě jedním mně neznámým estébákem, ožralí. Když mě s. Kafka v jedenaosmdesátém zmlátil a já zkolaboval, s. Kafka vyběhl přes druhou kancelář na chodbu pro doktora. A v té sousední kanceláři zrovna vyslychali přítele Pavla Brunnhofera. V jeho bytě se pořádala zakázaná muzika a neoficiální výstavy a spolu s P. B. jsme byli zajedno, že nikdy nikam neemigrujeme, neodjedeme. No a on mě teď z té vedlejší kanceláře viděl ležet na zemi, bylo mu jasné, že nesimuluju, a když jsem se probral, řekl mi: „Jed' pryč!““ (citace je z knihy Ondřeje Bezra To je hezký, ne? – Rozhovor s Vlastimilem Třešňákem, Praha, Galén 2007).*

Spisovatel, hudebník a výtvarník Vlastimil Třešňák se narodil 26. dubna 1950, vyrůstal v pražském Karlíně u prarodičů z otcovy strany. Chudý a občas dost dobrodružný svět dělnické čtvrti, jejíž obyvatelé žili na periferii nejen městské, ale i sociální, ho významně ovlivnil a stal se jedním z hlavních motivů jeho tvorby. Po ukončení základní školní docházky vystřídal řadu příležitostných zaměstnání, brzy začal hrát na kytaru a na foukací harmoniku a zpívat vlastní písně. V roce 1968 začal působit jako folkový zpěvák v takzvaném svobodném povolání (svá první veřejná vystoupení absolvoval na pražském Karlově mostě), v roce 1972 se přidal k volnému sdružení folkových zpěváků Šafrán, mezi jehož členy patřili například Jaroslav Hutka, Zuzana Michnová, Vladimír Merta, Petr Lutka, Dagmar Andrtová-Voňková, Vladimír Veit, Jan Burian, Jiří Dědeček, Zuzana Homolová a od roku 1973 i organizátor Jan Pallas.

Sdružení nebylo registrováno, nemělo žádnou vnitřní hierarchii, balancovalo na hraně přijatelnosti pro režim – o Šafránu se sem tam psalo v hudebních časopisech, hudebníci mohli po schválení repertoáru koncertovat, ale v televizi či rozhlase se objevovali jen výjimečně a několik desek, které jim vyšly, mělo přísně cenzurovaný obsah. Náklad již vylišaného společného alba Šafrán byl v roce 1977 zničen, důvodem byl velmi pravděpodobně Pallasův, Hutkův a Třešňákův podpis Charty 77. Státní bezpečnost se o

sdužení, respektive některé jeho členy zajímala již dříve, nebylo totiž možné přehlédnout jejich oblibu u mládeže ani skutečnost, že ignorovali oficiální „kulturní politiku“.

Od podzimu roku 1976 začala StB některé členy Šafránu soustavněji sledovat a tlakem na instituce zprostředkovávající koncerty (kulturní domy, vysokoškolské kluby apod.) zužovala jejich možnosti veřejně vystupovat: *„Vzhledem k celkové společenské nebezpečnosti uvedené skupiny písničkářů bylo přikročeno k jejich rozpracování. J. Hutka – akce Zpěvák, Vl. Třešňák – akce Rychta, J. Nos – akce Trubadúr, P. Lutka – akce Hudebník, V. Merta – akce Šafrán.“* (ze spisu StB vedeného na Vladimíra Mertu). Od roku 1977 hudebníci vystupovali už samostatně. Vlastimil Třešňák, který se nejvíc stýkal s lidmi z disidentského prostředí i z undergroundu, byl podobně jako Hutka zařazen do kategorie ZKZO (zájmová kriminálně závadová osoba): *„Třešňák aktivně vyvíjí pravicově zaměřenou činnost společně s dalšími osobami pravicově orientovanými, jako jsou Jaroslav Hutka, Václav Havel, Marta Kubišová, Pavel Landovský a další.“*

V 70. letech se Třešňák živil jako skladník, noční hlídač a rekvizitář na Barrandově, jeho nejoblíbenějším působištěm byl však antikvariát v Dlážděné ulici. *„Do Dlážděný jsem přišel v roce sedmdesát sedm, po Chartě, protože jsem kvůli razítku potřeboval práci – abych nebyl ‚příživník‘. Tak jsem nastoupil jako uklízečka. Do krásného kolektivu, na krásný pracoviště. Prošel jsem x prací, ale tohle byla jediná, kde jsem byl hodiny a hodiny po pracovní době. [...] Když se zjistilo, že jsem blbej uklízečka, ale přitom jeden z nich, moje angažmá v antikvariátu pokračovalo. Nabídli mi, že tam můžu prodávat svoje grafiky. Přestože jsem nikdy nemyslel na to, že bych je mohl takhle zpeněžit, moc se tam neohrály. Až do zákroku estébáků to byl takovej vedlejší výdělek,“* vzpomínal v Revolver Revue č. 33/1997.

Hrdinové Třešňákových textů jsou často outsideři, pohybují se na okraji společnosti, ať už z donucení, nebo prostě proto, že nemohou jinak. Jeho prózy bývají občas srovnávány (mimo jiné) s prózami Bohumila Hrabala, je však třeba zdůraznit, že u Třešňáka nejde o nápodobu, a už vůbec ne o jalové figurkaření, nebo dokonce o atraktivní estetizaci chudoby a neúspěchu – málokterý autor například vytvořil tak syrový a silný obraz života ve vyprahlé beznaději normalizovaného Československa jako Třešňák ve svých prózách ze 70. let. Zmíňme jen výběrově povídky Jeden den, který otřásl mnou (1978), Rómulus a Rómus. Energická odpověď na energetickou otázku (1979), Vatikán (1980). Netřeba dodávat, že před listopadem 1989 Třešňák publikoval výhradně v samizdatu a později i v exilových časopisech a nakladatelstvích.

V roce 1978 přizvala herečka Vlasta Chramostová Třešňáka k účinkování v bytovém divadle. Roku 1976 uvedla ve svém bytě scénickou koláž ze Seifertových Všech krás světa, v roce 1977 následoval Apellplatz II. inspirovaný povídkou Jerzyho Andrzejewského a

citující z děl Karola Sidona, Bertolda Brechta, Pavla Kohouta, Ludvíka Vaculíka, Edmonda Rostanda a dalších. Vrcholem se stalo představení Play Macbeth v roce 1978. V adaptaci Shakespearovy hry vystupovali její autor Pavel Kohout, Vlasta Chramostová, Tereza Kohoutová (Boučková) a Vlastimil Třešňák, který také složil hudbu a zpíval. Představení mělo velký ohlas, reprízy však byly sledovány StB, a na konci roku se po zásahu policie v bytě Ivana Havla přestalo hrát. Kameramanovi Stanislavovi Milotovi se však podařilo inscenaci natočit, záznam byl tajně vyvezen na Západ a uveden v rakouské televizi ORF.

Další pozoruhodnou Třešňákovou aktivitou byla spolupráce s Olgou Stankovičovou, Olgou Havlovou a Jarmilou Bělíkovou při budování Svépomocné lidové knihovny Hrobka. V bytě manželů Stankovičových shromáždili a půjčovali více než pět set svazků „lidového čtení“ všeho druhu, vydali několik čísel časopisu Nový brak s anotacemi nových přírůstků a organizovali karnevalové večírky a živé obrazy.

Stupňující se policejní pronásledování Vlastimila Třešňáka vyvrcholilo brutálně vedeným výslechem v červenci 1981. O mnoho let později (roku 1998) soud konstatoval, že obžalovaný estébák „*JUDr. Josef Kafka je vinen, že dne 13. 7. 1981 v době od 21.30 hodin do dne 17. 7. 1981 do 02.30 hodin v Praze 1, Bartolomějská č. 7 v kanceláři SNB jako referent bývalé krajské správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje Správy StB při výslechu zadrženého Vlastimila Třešňáka, spolu s dosud nezotožněným mužem, jej bil dlaní přes obličej a několikrát jej udeřil do hlavy celuloidovým pravítkem, a dne 14. 7. 1981 v době od 13.30 do 14.20 hodin tamtéž a při téže příležitosti sám zhášel o hřbety rukou Vlastimila Třešňáka rozžaté sirky, přičemž se podílel na jeho nezákonném zadržení, které trvalo od 21.30 hodin dne 13. 7. 1981 do 16. 7. 1981 do 03.00 hodin.*“ Estébák (v době soudu podnikatel) Josef Kafka byl odsouzen k podmínce a k „*trestu zákazu činnosti v ozbrojených silách, ozbrojených sborech, v obecní policii a v bezpečnostních službách na dobu čtyř roků*“. De facto tedy nedostal žádný trest, rozsudek byl skandální.

Vlastimil Třešňák se stal jednou z obětí policejní akce Asanace, jejímž smyslem bylo donutit mimořádným nátlakem vybrané osoby, aby opustily republiku. Jak již zmíněno, v roce 1982 emigroval do Švédska, později žil v Německu. Ve Švédsku mu péčí Jana Pallase vyšlo první gramofonové album Zeměměřič nahrané na pásku v roce 1978 a propašované přes hranice (dosud vydal sedm desek, za všechny jmenujme album Koláž z roku 1995, na němž se znovu sešel s romskou rodinou Kormanů, hudebníků, s nimiž hrál už v dobách svého karlínského mládí).

V exilu Třešňák dál psal, v jeho prózách – například v novele To nejdůležitější o panu Moritzovi (1989) či v povídce Oidipus na rohu (1986) – se pochopitelně začala objevovat i témata spojená s exilovou zkušeností, s životem v nových podmínkách. Po pádu železné opony se vrátil domů (v Čechách trvale pobývá od roku 1995), vydal několik románů,

například Klíč je pod rohožkou (1995), koncertoval s různými kapelami, vystavoval obrazy – jeho výtvarné práce vyšly v monografiích Adam und Söhne a 49 + jedna / 49 + one. Dnes už Vlastimil Třešňák veřejně vystupuje jen sporadicky, nerad poskytuje rozhovory, věnuje se výtvarné a literární činnosti. Dosud má švédské občanství: *„Na začátku 90. let jsem od tehdejšího československého ministra vnitra dostal nabídku, že můžu získat zpět občanství československé – pokud vyplním pět dotazníků, zaplatím několik stokorunových kolků a dodám tři fotografie. Tak jsem furiantsky řekl, že ne; když mi jeho předchůdce soudruh Obzina české občanství sebral, ať mi je jeho nástupce přinese do hospody U Zlatého tygra. Čekal jsem v té hospodě a čekal a čekal... České občanství tedy nemám. Ono je vlastně jedno, jaký pas máte v kapse; já v ní mám holt ten švédský.“*

Autor textu Adam Drda